

Запорізький державний медичний університет
Кафедра охорони здоров'я, соціальної медицини і лікарсько-трудової
експертизи

Методичні розробки до практичного заняття
з дисципліни «Економіка охорони здоров'я»
для студентів 5 курсу спеціальності «стоматологія»

Тема: Методика проведення фінансового аналізу господарської діяльності
стоматологічної організації.

Модуль 1

Запоріжжя, 2018

Склав: ст. викладач. Петрихін В.П.

Методичні рекомендації обговорені на засіданні кафедри
«12» березня 2018 року. Протокол № 10 30 ст.

Завідувач кафедри, професор д. мед.н. _____ В.І. Клименко

Затверджені й рекомендовані до друку цикловою методичною комісією з
гігієнічних дисциплін

«17» травня 2018 р. Протокол №10

Тема 9: Методика проведення фінансового аналізу господарської діяльності стоматологічної організації.

I. Актуальність теми.

У сучасних економічних умовах медичним установам з різними формами власності необхідно шукати нові шляхи підвищення ефективності їх діяльності. В умовах ринку істотно розширюється економічна діяльність медичних підприємств, росте потреба у своєчасній, якісній інформації відносно їх стану. В зв'язку з цим зростає роль фінансового аналізу їх господарської діяльності. Це в основному є процес, побудований на вивченні даних доступної звітно-облікової інформації про фінансовий стан медичних установ і результатів їх діяльності у минулому з метою оцінки майбутніх умов і результатів їх функціонування.

II. Мета заняття :

1. Ознайомитися з основними методами фінансового аналізу.
2. Опанувати знання про фінансовий аналіз господарської діяльності в охороні здоров'я, його суттю.
3. Визначити його практичну значущість.

III. Після вивчення цієї теми студенти повинні:

1. Знать:

- а) суть фінансового аналізу господарської діяльності в охороні здоров'я;
- б) визначення деяких термінів і понять, можливості і умови їх застосування в практичній діяльності.

2. Уміти:

- а) визначати і оцінювати основні показники при оцінці господарської діяльності стоматологічної організації;
- б) оцінювати ефективність фінансово-господарської діяльності стоматологічної організації;
- в) визначати рентабельність підприємств охорони здоров'я.

IV. Контроль базисного (вхідного) рівня знань і умінь

Контрольні запитання:

1. Суть фінансового аналізу в охороні здоров'я.
2. Мета фінансового аналізу і практика його застосування.
3. Дослідження фінансового стану підприємства.
4. Якими показниками визначається фінансовий стан підприємства.
5. Чим характеризується фінансова стійкість підприємства.
6. Якими показниками визначається господарська діяльність стоматологічної організації;
7. Як оцінюється ефективність фінансово-господарської діяльності медичного підприємства.
8. Що таке прибуток, як оцінюється доходність.
9. Якими показниками визначається рентабельність підприємств охорони здоров'я.
10. Які шляхи підвищення рентабельності підприємства.

V. План і організаційна структура заняття :

1. Вступне слово викладача 10 хв.
2. Самостійне під контролем викладача вивчення і конспектування студентами основних теоретичних положень теми (розділи 6), виконання індивідуальних завдань (розділи 7) 45 хв.
3. Контроль і корекція рівня знань студентів з контрольних питань теми (форми контролю - усна, письмова, тести) 20 хв.
4. Підведення підсумків. Оформлення протоколів, представлення їх на підпис викладачеві. 15 хв.

VI. Зміст теми та основні термінологічні поняття.

Фінансовий аналіз - це спосіб оцінки і прогнозування фінансового стану і основних результатів фінансової діяльності медичних комерційних і неприбуткових підприємств, державних установ, що здійснюють госпрозрахунок. Дозволяє швидко і якісно провести аналіз поточного фінансового стану і зробити висновки для ухвалення рішень по поліпшенню діяльності підприємства.

Фінансовий аналіз підприємства характеризується системою показників, що відбивають стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність компанії фінансувати свою діяльність.

Основною метою фінансового аналізу є отримання невеликого числа ключових параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану організації, її прибутків і збитків, змін в структурі активів і пасивів, в розрахунках з дебіторами і кредиторами.

Метою фінансового аналізу є об'єктивна оцінка:

1. господарсько-фінансової діяльності і фінансового стану підприємств охорони здоров'я;
2. межі їх фінансової стійкості;
3. перспектив фінансового положення.

Фінансовий аналіз проводиться за допомогою системи оцінних показників. Джерелом даних для розрахунку фінансових коефіцієнтів є показники бухгалтерського балансу медичної установи (**форма 1**) і звіту про фінансові результати і їх використання (**форма 2**)(див. додаток 1).

Звіт про фінансовий стан медичної установи (баланс) на певну дату складається з двох частин:

- власний і притягнений капітал (права частина) -включає інформацію про джерела утворення господарських засобів;
- напрями використання засобів (ліва частина) - містить інформацію про розміщення господарських засобів по складу.

Конкурентоспроможність і стабільність діяльності суб'єктів господарювання, їх економічна привабливість для юридичних і фізичних осіб визначається їх фінансовим станом.

Фінансовий стан - це сукупність показників, що відбивають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів і є основою фінансового аналізу, який у свою чергу є складовою економічного аналізу.

Дослідження фінансового стану підприємства включає аналіз :

- структура майна і джерела його формування (структури капіталу);
- аналіз фінансової стійкості;
- аналіз ліквідності;
- оцінка ефективності господарської діяльності.

Майно (господарські засоби) медичної установи представлені основними і оборотними активами.

Основні активи - це засоби виробництва, які мають термін користування більше року. Це будівлі, приміщення, їх структурні компоненти, апаратура, прилади, інструменти, меблі, автотранспорт і ін...

Ці активи не беруть участь у виробничому обороті. Значне збільшення їх доли призводить до іммобілізації (бездіяльності) власних обігових коштів, до втрати ліквідності і збитків.

Оборотні активи - малоцінні і засоби які мають особливості до швидкого зносу, предмети одноразового використання : медикаменти, продукти харчування, гроші на рахунку і в касі, короткі зобов'язання (дебіторська заборгованість). Оборотні активи постійно знаходяться в обороті в процесі господарської діяльності медичного підприємства.

Оцінка майнового стану включає якісну характеристику основних засобів (коефіцієнт зносу) і визначення співвідношення між основним і оборотним капіталом (функціонуючий капітал).

Коефіцієнт зносу відбиває стан і долю вартості основних фондів.

Розраховується як відношення величини зносу основних засобів до вартості основних фондів попередніх періодів.

Величина власних обігових коштів (функціонуючий капітал) є різницею між сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань і вартістю не оборотних активів (основних засобів і вкладень). Він характеризує власний капітал медичного підприємства, за допомогою якого покриваються поточні його активи.

Постійним джерелом збільшення власних обігових коштів є прибуток. Тому зростання цього показника в динаміці в межах від **0 до 1** - позитивна тенденція.

Медичні підприємницькі структури і госпрозрахункові установи, на відміну від бюджетних установ охорони здоров'я, у своїй господарській діяльності використовують залучені кошти.

Забезпечення **фінансової стійкості**, стабільності діяльності підприємства обумовлюється оптимальним співвідношенням власних і позикових засобів, темпів поповнення власних засобів, міри залучення довгострокових зобов'язань, раціонального вкладення фінансових ресурсів.

Вважається, що питома вага позикових фінансових ресурсів повинна обмежуватися **30 - 50%** від їх загальної суми.

Фінансова стійкість - цей такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство може забезпечити безперервний процес надання медичної допомоги, а також збільшити витрати на розширення діяльності.

Фінансова стійкість характеризується:

- коефіцієнтом автономії;
- коефіцієнтом співвідношення притягнених і власних засобів;
- коефіцієнту маневреності.

Коефіцієнт автономії (незалежності) показує питому вагу активів, яка сформована власними засобами серед усього майна підприємства.

Це відношення власних засобів до майна підприємства.

Коефіцієнт автономії повинен перевищувати **0,5**.

За цих умов підприємство має досить засобів для простого і розширеного відтворення.

Коефіцієнт співвідношення власних і позикових засобів (фінансовій стійкості) є відношенням суми власного капіталу до розміру позикового капіталу.

Коефіцієнт повинен перевищувати **одиницю**.

Коефіцієнт заборгованості зворотний показнику фінансової стійкості, позитивно оцінюється при значенні показника нижче одиниці.

При високих результатах господарської діяльності підприємства застосовують фінансовий **ливеридж**.

Це використання позикових коштів для підвищення рентабельності власного капіталу.

Ефективність фінансово-господарської діяльності медичного підприємства оцінюється його **діловою активністю, доходністю і рентабельністю**. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті відбиває міру оборотності його активів (ефективність використання ресурсів) і представлена коефіцієнтами: оборотності усіх активів, періодом звернення

активів, фондомісткістю. Коефіцієнт оборотності усіх активів свідчить про швидкість перенесення вартості матеріально-технічних ресурсів на вартість зробленої медичної допомоги (кількість грошових одиниць вартості медичної допомоги, що відповідає однієї грошової одиниці ресурсів). Чим вище об'єм медичної допомоги на одиницю ресурсів, тим ефективніше діяльність.

Фінансовим результатом діяльності господарюючого суб'єкта є прибуток, характеризує його фінансове здоров'я.

Прибуток розраховується як зменшення суми валового доходу підприємства в звітному періоді на суму валових витрат і амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід - сума доходу підприємства, отримана від усієї його діяльності за звітний період.

Валові витрати - це усе витрати установи в грошових матеріальних і нематеріальних формах.

Амортизація основних засобів і нематеріальних активів є поступовим перенесенням витрат на їх придбання, виготовлення, вдосконалення, ремонт, на зменшення скоректованого прибутку в межах встановлених (у відсотках до балансової вартості на початок звітного періоду) норм амортизації.

Аналіз прибутку здійснюється шляхом оцінки рівня, складу і структури прибули в динаміці.

Зростання прибутку визначає наявність потенційних можливостей підприємства, сприяє підвищенню його ділової активності.

Доходність оцінюється показниками **валового прибутку** і **чистого прибутку**.

Коефіцієнт валового прибутку дорівнює співвідношенню доходу від зроблених медичних послуг, зменшеного на їх собівартість, до виручки від зроблених медичних послуг.

Коефіцієнт зменшується, коли ростуть витрати на матеріали і заробітну плату.

Коефіцієнт чистого прибутку відбиває співвідношення чистого прибутку після утримання податків до виручки від медичної діяльності.

Рентабельність підприємства охорони здоров'я - це кількісна характеристика ефективності його діяльності і міри доходності, яка визначається за допомогою певних показників .

Коефіцієнт рентабельності активів показує долю чистого прибутку, що доводиться на одиницю активів. Коефіцієнт рентабельності власного

капіталу дозволяє оцінити ефективність інвестованого капіталу (кількість чистого прибутку від кожної вкладеної грошової одиниці).

Розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної суми власного капіталу.

Шляхи підвищення рентабельності :

1. підвищення продуктивності праці;
2. економія матеріальних ресурсів;
3. підвищення фондівіддачі;
4. механізація і автоматизація трудомістких процесів;
5. пошук вигідних ринків збуту;
6. збільшення об'єму реалізації медичних товарів і послуг.

Таким чином, економічний аналіз, який включає кількісний вимір і порівняльну характеристику витрат і результатів медичних технологій, програм, фармацевтичних засобів, дає можливість обґрунтовано оцінити і вибрати найбільш ефективний медичний продукт, який сприяє поліпшенню сукупного здоров'я і раціональному використанню обмежених ресурсів, визначити результати господарської діяльності і фінансовий стан медичний установа.

VII. Завдання для самостійної практичної роботи

Завдання №1. Ознайомитися з гл. VI даних методичних рекомендацій і законспектувати її зміст в зошит для протоколів.

Завдання №2. Розрахувати основні показники, що характеризують ефективність функціонування стоматологічного кабінету

Типове завдання.

Розрахувати основні показники роботи стоматологічного кабінету.

Провести оцінку ефективності функціонування підприємства.

При аналізі результатів господарської діяльності стоматологічного кабінету виходитимемо з того, що підприємство перебуває на традиційній системі оподаткування і платить податки по загальній системі. Для простоти розрахунків з усього переліку податків, що сплачуються у зв'язку із застосуванням традиційної системи оподаткування, нарахуємо ЕСН, ФСС НСПЗ (витрати на оплату праці), податок на прибуток (24%). Для зручності розрахунку показників складемо таблиці з основними показниками, що

характеризують ефективність функціонування стоматологічного кабінету (див.табл.1,2)

Таблиця 1 Результати господарської діяльності стоматологічного кабінету

Результати	Код	Гривни.	Кабінет №1	Кабінет №2	Кабінет №3
Доходы и расходы по обычным видам					
Выручка (нетто) от продажи услуг (за минусом НДС, акцизов и аналогичных обязательных платежей), в т.ч.	010	45 900	42 600	41 400	48 700
услуги по лечению зубов (225 грн. х 162 единицы)	011	36 450	152 ед.	140 ед.	132 ед.
услуги по удалению зубов (175 грн. х 54 единицы)	012	9 450	46 ед.	62 ед.	36 ед.
^ Себестоимость проданных услуг (материальные расходы, расходы на оплату труда, амортизация, списанная стоимость имущества до 2 500 гривен, расходы на дезинфекцию), в т.ч.	020	(28 234,6)	25450,6	24 850,4	28 650,4
услуги по лечению зубов(34,08 х 162 ед. + 10 648,12 + 107,81 + 5 400+ 644,25)	021	(22 321,14)			
услуги по удалению зубов(5,80 х 54 ед. + 3549,37 + 35,94 + 1800 + 214,69)	022	(5 913,20)			
^ Валовая прибыль (010 - 020)	029	17 665,4			
Коммерческие расходы (расходы на рекламу)	030	(625)			
Управленческие расходы (арендная плата за помещение, арендная плата за оборудование, оплата электроэнергии, расходы на лицензирование: 3 000 + 1 500 +74,40 + 5.42)	040	(4 579,82)			
^ Прибыль (убыток) от продаж (029 – 030 – 040)	050	12 460,58			
Прочие доходы и расходы					
^ Проценты к уплате (проценты по кредиту 379,07)	070	(379,07)			
Прочие операционные расходы (расходы по регистрации предприятия, банковское обслуживание: 195,80 +75)	100	(270,80)			
^ Прибыль (убыток) до налогообложения (050 – 070 - 100)	140	11 810,71			

Текущий налог на прибыль (11 810,71 х 0,24)	150	2 834,57			
Чистая прибыль (убыток) отчетного периода (140 - 150)	190	8 976,14			

Таблица 2 Основные показатели эффективности функционирования стоматологического кабинета

Показник	Экономический содержание	Формула расчета	Расчеты	
Рентабельность реализации (доходность продаж)	Какова прибыль от операционной деятельности (рассчитывается по валовой и чистой прибыли)	Прибыль от продаж / выручка (нетто) от продаж стр. 050 / стр. 010	12460,58 / 45 900 = 0,27	
Рентабельность текущих затрат	Какова эффективность затрат, осуществленных на оказание услуг	стр. 050 / стр.020 + стр.030 + стр.040	12460,58 / 28 234,61 + 625 + 4 579,82 = 0,37	
Рентабельность оказания услуг	Какова эффективность оказания данных видов услуг	стр.010 / стр. 020	45 900 / 28 234,61 = 1,63	
Общая рентабельность	Показывает отношение прибыли до налогообложения к выручке от продаж	Прибыль до налогообложения/выручка от продаж стр. 140 / стр.010	11 810,71 / 45 900 = 0,26	
Рентабельность продаж по чистой прибыли	Показывает отношение чистой прибыли к выручке от продаж	Чистая прибыль/ выручка от продаж стр. 190 / стр.010	8 976,14 / 45 900 = = 0,20	
Коэффициент валовой прибыли	Показывает отношение валовой прибыли к выручке от продаж	Валовая прибыль/ выручка от продаж стр. 029 / стр. 010	17 665,4 / 45 900 = 0,38	

Висновки.

Розрахувавши основні показники, що характеризують ефективність функціонування стоматологічного кабінету, можна зробити наступні висновки.

Підприємство рентабельно вже в перший місяць свого функціонування. По обох видах базових послуг, для яких були здійснені розрахунки, точка беззбитковості досягається в першому місяці роботи. Порівнюючи між собою ці види послуг, необхідно відмітити те, що поріг рентабельності досягається раніше при наданні послуг з видалення зуба, чим при лікуванні. Це обумовлено в першу чергу тим, що собівартість послуги з видалення значно нижче за рахунок меншої долі матеріальних витрат у вигляді необхідних для її надання медикаментів. Проте, якщо проаналізувати запас фінансової міцності в розрізі послуг, що робляться, то абсолютно очевидно, що при лікуванні він на 69,16 % вище, ніж при видаленні. Чим нижче запас фінансової міцності, тим вище ризик не покрити постійні витрати і отримати збиток при скороченні об'єму надання послуг.

Таким чином можна зробити висновок про те, що не говорячи про медичну важливість обох видів послуг для здоров'я пацієнтів, з економічної точки зору вони рентабельні і здатні приносити досить високий дохід, повністю виправдовуючи вкладені в них кошти.

VIII. Індивідуальні завдання.

1. Провести аналізі результатів господарської діяльності стоматологічного кабінету **варіанти 1,2,3.** (див.табл.1,2).

Взяти до уваги що, підприємство перебуває на традиційній системі оподаткування і платить податки по загальній системі.

2. Дати оцінку ефективності функціонування стоматологічного кабінету.

3. Дати рекомендації щодо оптимізації організації роботи стоматологічного кабінету та визначити шляхи підвищення його рентабельності.

ІХ. Контрольні питання.

1. У чому полягає суть економічного аналізу в охороні здоров'я.
2. Яка мета економічного аналізу?
3. Що включають матеріальні ресурси охорони здоров'я?
4. Що є бухгалтерським балансом?
5. Як класифікуються активи організацій охорони здоров'я по ліквідності?
6. Що таке банкрутство?
7. Які показники використовуються для оцінки платоспроможності організацій охорони здоров'я?
8. Що включають основні засоби в охороні здоров'я?
9. Які показники використовуються для оцінки основних засобів?
10. Що включають обігові кошти в охороні здоров'я?
11. Які показники використовуються для оцінки обігових коштів?
12. За якими показниками оцінюють фінансові результати організацій охорони здоров'я?
13. Як оцінюється фінансова стійкість організацій охорони здоров'я?
14. Як розраховується показник рентабельності продажів?

Х. Істочники інформації.

1. Економіка охорони здоров'я: підручник / В.Ф.Москаленко, О.П.Гульній, В.В.Таран та ін.; під ред. В.Ф.Москаленка. – Вінниця: Нива книга, 2010. – 288 с.
2. Громовик Б.П., Терещук С.І., Чухрай І.Л. Організація та економіка фармації / За ред. проф. Б.П.Громовика та доц. С. І.Терещук. – Вінниця, НОВА КНИГА, р. – С. 568 -604.
3. Г.С.Столяров, Ю.В.Вороненко, М.В.Голубчиков Статистика охорони здоров'я Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни, Київ, 2000. -187С.
4. Общественное здоровье и здравоохранение: руководство к практическим занятиям: учеб. пособие / В. А. Медик, В. И. Лисицин, М. С. Токмачев. - 2012. - 400 с.: ил.
5. Медик В.А., Юрьев В.К. Общественное здоровье и здравоохранение: учебник. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: ГЭОТАР-Медиа,2012.
6. Щепин О.П., Габуева Л.А. Организация предпринимательской деятельности в здравоохранении / под общ. ред. В.И. Стародубова. - М.: МЦФЭР,2006. - 432 с.
7. Бутова В.Г. Предпринимательская деятельность медицинских организаций / В.Г. Бутова, В.Л. Ковальский, Т.О. Манашеров. - М.: ИД «СТВООК», 2006. - 240 с.